

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
MINISTRY OF EDUCATION AND RELIGIOUS AFFAIRS**

**ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ (Ε.Σ.Ε.Τ.)**

**NATIONAL COUNCIL FOR
RESEARCH & TECHNOLOGY
(N.C.R.T.)**

Chair
Stamatis Krimizis
Johns Hopkins
University, USA

31/12/2013

Vice-Chair
George Chrousos
Athens University
Medical School,
Greece

Αξιολόγηση της Δράσης ΑΡΙΣΤΕΙΑ-II

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Members
Constantinos Dafermos
Brown University, USA

Kevin Featherstone
London School of Economics

Michael Haliassos
Goethe University, Frankfurt

Ioannis Iliopoulos
Ecole Normale Supérieure Paris

Amedeo Odoni
MIT, USA

Aristides Patrinos
Synthetic Genomics Inc

George Pavlakis
Researcher, USA

Artemis P. Simopoulos
The Center for Genetics,
Nutrition and Health,
Washington, DC, USA

Doros Theodorou
National Technical
University of Athens

Θέλουμε να προβούμε σε ορισμένες διευκρινήσεις για τα ερευνητικά προγράμματα ΑΡΙΣΤΕΙΑ, των οποίων τον σχεδιασμό και την οργάνωση είχε αναλάβει το ΕΣΕΤ. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ-II δημοσιεύθηκαν πρόσφατα και έχουμε λάβει αρκετές διαμαρτυρίες από την επιστημονική κοινότητα, πολλές εκ των οποίων είναι δικαιολογημένες.

Στο σύντομο αυτό κείμενο θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε την διαδικασία που ακολουθήσαμε καθώς και τα προβλήματα και τις δυσκολίες που συναντήσαμε, ελπίζοντας ότι θα γίνει δυνατόν να διορθωθούν στο μέλλον. Θα πάρουμε κατά σειρά τα πιο σημαντικά από αυτά:

1. Υψηλό επίπεδο:

Το πιο σημαντικό στοιχείο ήταν το πολύ υψηλό επιστημονικό επίπεδο πολλών προτάσεων. Πολλές Θεματικές Επιτροπές μας εδήλωσαν ότι προτάσεις που αδυνατούσαν να χρηματοδοτηθούν λόγω ελλείψεως πόρων, θα είχαν γενναϊόδωρα χρηματοδοτηθεί σε άλλα διεθνή ή ξένα εθνικά προγράμματα. Θα επανέλθουμε σ' αυτό το σημείο στη συνέχεια.

2. Η διαδικασία:

Όπως και στο ΑΡΙΣΤΕΙΑ I, το ΕΣΕΤ ανέθεσε το έργο της αξιολόγησης σε Θεματικές Επιτροπές αποτελούμενες από Επιστήμονες που εργάζονται στο εξωτερικό. Οι Επιτροπές εργάστηκαν χωρίς οικονομική υποστήριξη. Το έργο τους ήταν εξαιρετικά δύσκολο: έπρεπε να επιλέξουν έναν πολύ μικρό αριθμό προτάσεων προς χρηματοδότηση ανάμεσα σε έναν μεγάλο αριθμό από πολύ καλές προτάσεις. Το ΕΣΕΤ θέλει να εκφράσει τις ευχαριστίες του προς τα μέλη των Θεματικών Επιτροπών. Τα ονόματά τους θα δημοσιευτούν σύντομα.

3. Η διάρκεια της αξιολόγησης :

Κανονικά η όλη διαδικασία ενός ερευνητικού προγράμματος, από την προκήρυξη μέχρι την τελική δημοσίευση των αποτελεσμάτων, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να ξεπερνά τους 12 μήνες. Είναι το διάστημα που τηρήσαμε στο Αριστεία –I. Στο Αριστεία-II το διάστημα αυτό ξεπέρασε τους 18 μήνες. Γιατί; Υπήρξαν δύο βασικοί λόγοι, ο πρώτος εποχιακός, ο δεύτερος ενδημικός:

i) Οι προτάσεις υπεβλήθησαν τον Ιούνιο του 2012. Η Χώρα ήταν σε πολιτική αστάθεια. Στην Ελλάδα για την παραμικρή ενέργεια απαιτείται υπογραφή από την πολιτική ηγεσία. Αυτό ισχύει ειδικότερα για τον ορισμό των αξιολογητών. Περιμέναμε μέχρι τον Οκτώβριο του 2012 για να ορισθούν οι υπεύθυνοι που θα έστελναν τις προτάσεις στους αξιολογητές. Πολλές Επιτροπές καταρτίστηκαν μετά τον Νοέμβριο. Αυτό σημαίνει ότι τουλάχιστον για 4 μήνες οι προτάσεις έμειναν στην πλατφόρμα του Υπουργείου χωρίς να τις έχει κοιτάξει κανείς.

Συμπέρασμα: Θα πρέπει και στην Ελλάδα να υιοθετήσουμε τη διεθνή πρακτική που ορίζει ότι οι αποφάσεις καθημερινής λειτουργίας λαμβάνονται από τον προϊστάμενο της αρμόδιας Υπηρεσίας.

ii) Στο ΑΡΙΣΤΕΙΑ-I διαθέταμε έναν μικρό προϋπολογισμό με τον οποίο καλύψαμε τα έξοδα των μελών των Θεματικών Επιτροπών για μια συνεδρίαση πριν από την λήψη των τελικών αποφάσεων. Αυτό αποδείχθηκε πολύ αποτελεσματικό. Στο ΑΡΙΣΤΕΙΑ-II δεν μπορέσαμε να παράσχουμε καμία οικονομική υποστήριξη στις Επιτροπές. Ούτε καν για τα τηλεφωνικά έξοδα τηλεδιάσκεψης. Αυτό είχε σημαντικές συνέπειες. Μια απόφαση που θα μπορούσε να ληφθεί εντός μισής ώρας, σε πραγματική συνεδρίαση, έπαιρνε εβδομάδες σε σειρά ηλεκτρονικών μηνυμάτων. Μια Επιτροπή αποφάσισε να συνεδριάσει με ατομικά έξοδα των μελών της. Είχαμε τα αποτελέσματα από τον Μάρτιο!

Συμπέρασμα: αξιολόγηση με μηδενικό προϋπολογισμό δεν γίνεται.

4. Ο προϋπολογισμός:

Πολλοί συνάδελφοι παραπονούνται για τις σημαντικές μειώσεις των προϋπολογισμών στις εγκεκριμένες προτάσεις. Έχουμε δύο παρατηρήσεις σε αυτό το σημείο:

i) Πολλές προτάσεις είχαν παράλογα εξογκωμένους προϋπολογισμούς. Βλέπαμε συχνά θεωρητικές προτάσεις, χωρίς καμία ανάγκη εξοπλισμού ή εργαστηριακών εξόδων, να ζητούν 500,000€ για ένα πρόγραμμα διετούς διάρκειας. Τέτοιες αιτήσεις δεν βλέπουμε ούτε σε πολύ πιο πλούσια προγράμματα. Όταν το συνολικό ποσό που διαθέτει μια Θεματική Περιοχή σπάνια ξεπερνά τα 2-3 εκ. €, τέτοιες αιτήσεις δεν είναι ρεαλιστικές.

ii) Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος άλλαζε συνεχώς. Ξεκινήσαμε με την υπόσχεση 60 εκ. €. Τον Δεκέμβριο του 2012 το ποσό αυτό μειώθηκε στα 40 εκ. €. Τον Μάρτιο ειδοποιήσαμε τις Επιτροπές ότι θα έχουμε μόνο 35 εκ. €. Στη συνέχεια κινδυνέψαμε να βρεθούμε με μηδενικό προϋπολογισμό. Στις 24 Ιουλίου επιβεβαιώσαμε τα 35 εκ. Στις 2 Αυγούστου 2012, μετά από συνάντηση που είχε το ΕΣΕΤ με στελέχη του Υπουργείου, ανακοινώσαμε ότι επιστρέφουμε στα 60 εκ. €. Στις 27 Σεπτεμβρίου επανήλθαμε στα 40 εκ. € με ελπίδες αύξησης. Τελικά μείναμε στα 40 εκ. €. Με αυτές τις συνθήκες οι Επιτροπές δεν μπορούσαν να καταρτίσουν προϋπολογισμό. Αντιγράψουμε μερικά από τα σχόλια των Επιτροπών:

«... από την στιγμή που ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ΑΡΙΣΤΕΙΑ-II παραμένει αβέβαιος, η ΘΕ δεν δύναται να κάνει λεπτομερείς εισηγήσεις χρηματοδότησης συγκεκριμένων προτάσεων». Περαιτέρω η συγκεκριμένη επιτροπή προτείνει τρεις αλγόριθμους καθορισμού του προϋπολογισμού και καταλήγει: «... προτείνεται να δοθεί η δυνατότητα στους κύριους ερευνητές των προτάσεων να ανακατανεύμουν τον νέο προϋπολογισμό με όποιον τρόπο επιθυμούν έτσι ώστε να επιτύχουν το περισσότερο επιθυμητό αποτέλεσμα»

Συμπέρασμα: Οι προτάσεις πρέπει να είναι λογικές και η Πολιτεία να τηρεί τις υποσχέσεις της.

Με το ΑΡΙΣΤΕΙΑ –I πιστέψαμε πως μπήκαμε σε μια γραμμή συνέπειας, τόσο στις προθεσμίες όσο και στον προϋπολογισμό. Με το ΑΡΙΣΤΕΙΑ-II αυτό δεν επιβεβαιώθηκε. Ελπίζουμε στη συνέχεια να επανέλθουμε στην ορθή οδό.

5. Τα σχόλια της 1^{ης} Φάσεως της αξιολόγησης:

Τα σχόλια της 1^{ης} Φάσεως είναι συχνά πολύ σύντομα. Αυτό συμβαίνει επίσης σε πολλά διεθνή προγράμματα (π.χ ERC). Και είναι σύμφωνο με τους όρους που έχουμε στην προκήρυξη. Ο λόγος είναι κυρίως πρακτικός. Ένα μέλος Θεματικής Επιτροπής έχει να αξιολογήσει πάρα πολλές προτάσεις στην 1^η Φάση.

6. Σχόλια και βαθμοί:

Το φαινόμενο της διαφοράς στα σχόλια και τους βαθμούς για την ίδια πρόταση ανάμεσα σε δύο αξιολογητές είναι σύνηθες σε όλα τα προγράμματα. Οφείλεται αφενός μεν στη διαφορετική εκτίμηση αυτής καθ'αυτής της επιστημονικής αξίας της πρότασης, οπότε και εξηγείται στα σχόλια, αφετέρου δε σε διαφορετική ερμηνεία της σημασίας των βαθμών. Στο ΑΡΙΣΤΕΙΑ είχαμε υιοθετήσει την Ευρωπαϊκή Κλίμακα (1: insufficient, 2: very good, 3: excellent, 4: outstanding, one of the world leaders in his/her field.)

Προφανώς η ερμηνεία των όρων αυτών είναι υποκειμενική. Εάν τους πάρουμε κατά γράμμα, βαθμούς πάνω από 3,5 δεν θα περιμέναμε ούτε στο 1% των προτάσεων. Στην πράξη είχαμε ποσοστό πάνω από 10%. Υπήρχαν όμως και αξιολογητές που εφάρμοσαν τον κανόνα αυστηρά. Οι ΘΕ το έλαβαν υπόψη τους. Γι' αυτό το λόγο το ΕΣΕΤ εμπιστεύθηκε το αποτέλεσμα στην συλλογική απόφαση της Επιτροπής και όχι στην τυφλή εφαρμογή του μέσου όρου της βαθμολογίας. Η παρατήρηση που ακούμε συχνά, ;οτι μία πρόταση δεν ενεκρίθη λόγω των χαμηλών βαθμών ενός κριτού, δεν ευσταθεί.

7. Πολύ λίγες προτάσεις προωθούνται στην 2^η Φάση:

Αυτό είναι συνάρτηση του προϋπολογισμού. Ένα απλός κανόνας είναι ο αριθμός των προτάσεων που προωθούνται στην 2^η Φάση να είναι περίπου διπλάσιος αυτών που αναμένεται να χρηματοδοτηθούν. Για το ΑΡΙΣΤΕΙΑ –II πέρασαν στην 2^η Φάση περίπου 20-25% των προτάσεων. Προφανώς, ανάμεσα σε αυτές που δεν προωθήθηκαν υπήρχαν πολλές προτάσεις υψηλού επιστημονικού επιπέδου.

8. Διαφάνεια:

Η παρατήρηση για έλλειψη διαφάνειας είναι συχνή. Πιστεύουμε πως βασίζεται στην μη δημοσιοποίηση των λεπτομερών πρακτικών των συνεδριάσεων των ΘΕ. Θέλουμε να τονίσουμε ότι κάτι τέτοιο απαγορεύεται από τους κανόνες του προγράμματος. Κάθε αξιολογητής, είτε είναι μέλος της ΘΕ είτε όχι, έχει υπογράψει υπεύθυνη δήλωση εμπιστευτικότητας που τον δεσμεύει να μην ανακοινώσει σε κανέναν οποιοδήποτε στοιχείο περιέχεται στην πρόταση που αξιολογεί. Η ίδια ακριβώς υποχρέωση δεσμεύει και τη ΓΓΕΤ και όλους όσους επαγγελματικά είχαν πρόσβαση, άμεση ή έμμεση, στις προτάσεις. Γι' αυτό και οι βαθμοί και τα σχόλια κοινοποιούνται μόνο στον υπεύθυνο που υπέβαλε την πρόταση και δεν δημοσιεύονται. Για τον ίδιο λόγο οι αξιολογητές δεν έχουν δικαίωμα στα σχόλιά τους να κάνουν οποιαδήποτε σύγκριση, ακόμη και απλή αναφορά, με άλλη πρόταση. Οι συζητήσεις στις ΘΕ είναι συχνά συγκριτικές, για κάθε πρόταση που προτείνεται για χρηματοδότηση, κάποια άλλη δεν προτείνεται. Δημοσίευση των πρακτικών θα σήμαινε, στην πράξη, δημοσίευση λεπτομερειών από αρκετές προτάσεις. Κάτι τέτοιο απαγορεύεται. Πιστεύουμε πως η εμπιστευτικότητα αυτή είναι σωστή και πρέπει να διαφυλαχθεί. Προς το παρόν δεν έχουμε επιλογή, εφόσον χρησιμοποιούμε Ευρωπαϊκούς πόρους.

Η απαίτηση, απόλυτα δικαιολογημένη, διαφάνειας, ικανοποιείται μόνο με τη δημοσίευση των ονομάτων των μελών των ΘΕ, όπως έγινε και στο ΑΡΙΣΤΕΙΑ-Ι.

9. Επαναξιολόγηση:

Μερικοί συνάδελφοι ζητούν επαναξιολόγηση της πρότασής τους, παρότι αυτό αποκλείεται από τον κανονισμό. Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι δεν βλέπουμε πως ένα σύστημα επαναξιολόγησης θα είναι δυνατόν να εφαρμοστεί στην πράξη χωρίς να οδηγήσει σε ατελείωτη διαδικασία. Πιστεύουμε πως η επαναπροκήρυξη του προγράμματος είναι ο μόνος σωστός και πρακτικός τρόπος επαναξιολόγησης.

10. Στατιστική Ανάλυση των αποτελεσμάτων:

Προφανώς πρέπει να γίνει και να δημοσιευθεί.

11. Γενικό επίπεδο των προτάσεων και προϋπολογισμός:

Όπως είπαμε και προηγουμένως, το γενικό επίπεδο των προτάσεων ήταν πολύ υψηλό. Αυτό προκύπτει από τις δηλώσεις πολλών Θεματικών Επιτροπών και συμφωνεί και με πολλές αξιόπιστες μελέτες.

Στην Ελλάδα έχουμε περίπου 20000 Ερευνητές και μέλη ΔΕΠ. Όλες οι εκτιμήσεις δείχνουν πως από αυτούς ένα ποσοστό που υπερβαίνει σαφώς το 10% είναι ερευνητικά δραστήριοι με αξιόλογη παρουσία στη διεθνή κοινότητα. Στο Αριστεία –II υπεβλήθησαν πάνω από 1600 προτάσεις που σε μεγάλη πλειοψηφία προέρχονται από επιστήμονες που ανήκουν σε αυτό το υποσύνολο. Χρηματοδοτούνται 180. Κατά συνέπεια ένας πολύ μεγάλος αριθμός, άνω των 1000, από επιστημονικά πολύ καλές προτάσεις δεν είναι δυνατόν να χρηματοδοτηθούν. Όλα τα μέλη του ΕΣΕΤ έχουμε πλήρη συναίσθηση της απαράδεκτης αυτής κατάστασης που είναι συνέπεια του εξαιρετικά χαμηλού ποσοστού του ΑΕΠ το οποίο αφιερώνει η Χώρα στην Έρευνα και Καινοτομία. Η κατάσταση αυτή δεν πρόκειται να διορθωθεί εάν δεν γίνει συνείδηση σε όλους ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι αδύνατη χωρίς Επιστήμη και Τεχνολογία.

Το ΕΣΕΤ έχει προτείνει επανειλημμένα την εδραίωση του προγράμματος ΑΡΙΣΤΕΙΑ με προκηρύξεις σε ετήσια βάση για προγράμματα πενταετούς διάρκειας και με σημαντικά αυξημένο προϋπολογισμό. Ο Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας έχει ήδη ανακοινώσει την πρόθεσή του να υλοποιήσει αυτό το πρόγραμμα. Είναι ο μόνος τρόπος να εξασφαλίσουμε ένα ικανοποιητικό επίπεδο χρηματοδότησης σε όλα τα δραστήρια μέλη της επιστημονικής κοινότητας και να θέσουμε τις βάσεις για Επιστημονική, Τεχνολογική και Οικονομική Ανάπτυξη.

Αυτές είναι οι πιο συχνά εκφραζόμενες παρατηρήσεις. Είμαστε στην διάθεσή της Ακαδημαϊκής Κοινότητας για ότι άλλη πληροφορία μπορούμε να δώσουμε, αλλά και να δεχθούμε κάθε πρόταση που θα μπορούσε να βελτιώσει το πρόγραμμα.

Ι. Ηλιόπουλος
Συντονιστής ΕΣΕΤ για τη Δράση ΑΡΙΣΤΕΙΑ

Στ. Κριμιζής
Πρόεδρος του ΕΣΕΤ